

P R O T O K O L
O POSTUPANJU ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA U ŠKOLI
Srednja strukovna škola Vinkovci

Protokol se odnosi na preveniranje mogućih situacija povećanog rizika, na postupanje u konkretnim situacijama s ciljem zaštite učenika, kao i svih djelatnika koji o njima skrbe u procesu odgoja i obrazovanja. Temelji se na odredbama *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi*, *Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji*, *Zakona o radu*, *Kaznenom zakonu*, na sadržaju i obvezama propisanim *Programom aktivnosti za sprečavanje nasilja među djecom i mladima*. On utvrđuje obveze i odgovornosti, kao i načine postupanja, tj. što treba činiti ravnatelj, stručni suradnik, nastavnik, drugi djelatnik škole ili roditelj (skrbnik djeteta). O načinima i koracima postupanja svih sudionika u procesu odgoja i obrazovanja potrebno je upoznati učenike na satima razrednika te roditelje na prvom roditeljskom sastanku na početku svake školske godine (po potrebi i češće).

1. OPĆEPRIHVACENA DEFINICIJA NASILJA

Nasiljem među djecom i mladima smatra se svako namjerno fizičko ili psihičko nasilno ponašanje usmjereno prema djeci i mladima od strane njihovih vršnjaka učinjeno s ciljem povrjeđivanja, a koje se, neovisno o mjestu izvršenja, može razlikovati po obliku, težini, intenzitetu i vremenskom trajanju i koje uključuje ponavljanje istog obrasca ponašanja i odražava neravnotežan odnos snaga (jači protiv slabijih ili grupa protiv pojedinca).

Nasiljem među djecom i mladima smatra se osobito:

- namjerno uzrokovani fizički napad u bilo kojem obliku, primjerice udaranje, guranje, gađanje, šamaranje, čupanje, zaključavanje, napad različitim predmetima, pljuvanje i slično bez obzira je li kod napadnutog djeteta nastupila tjelesna povreda
- psihičko i emocionalno nasilje prouzročeno opetovanim ili trajnim negativnim postupcima od strane jednog djeteta ili više djece. Negativni postupci su: ogovaranje, nazivanje pogrđnim imenima, ismijavanje, zastrašivanje, izrugivanje, namjerno zanemarivanje i isključivanje iz skupine kojoj pripada ili isključivanje i zabranjivanje sudjelovanja u različitim aktivnostima s ciljem nanošenja patnje ili boli, širenje glasina s ciljem izolacije djeteta od ostalih učenika, oduzimanje stvari ili novaca, uništavanje ili oštećivanje

djetetovih stvari, ponižavanje, naređivanje ili zahtijevanje poslušnosti ili na drugi način dovođenje djeteta u podređeni položaj, kao i sva druga ponašanja počinjena od djeteta i mlade osobe (unutar kojih je i spolno uznemiravanje i zlostavljanje) kojima se drugom djetetu namjerno nanosi fizička i duševna bol ili sramota.

Nasilje podrazumijeva šest definirajućih čimbenika:

- namjera da se drugome nanese ozljeda ili šteta
- intenzitet i trajanje(ponavljanje nasilničkog ponašanja)
- moć nasilnika(nesrazmjer moći s obzirom na dob, snagu, brojčanu nadmoć)
- ranjivost i nemoć žrtve
- manjak podrške
- posljedice

Nužno je razlikovati nasilje (zlostavljanje) među djecom i mladima od običnog sukoba vršnjaka. Obični sukob vršnjaka ima sljedeća obilježja:

- nema elemenata nevedenih za nasilništvo: radi se o sukobu vršnjaka koji oni ne rješavaju na miran, nego na neki drugi način; ne postupaju jedan prema drugome s namjerom ozljeđivanja ili nanošenja štete; nema nesrazmjera moći; nema težih posljedica za djecu u sukobu
- djeca ne inzistiraju da mora biti po njihovom pod svaku cijenu
- djeca mogu dati razloge zašto su u sukobu
- djeca se ispričaju ili prihvate rješenje u kojem nema pobjednika i poraženog
- djeca slobodno pregovaraju da bi zadovoljili svoje potreba
- djeca mogu promijeniti temu i otići iz situacije u kojoj je došlo do sukoba

2. ULOGE I ODGOVORNOST DJELATNIKA ŠKOLE I UČENIKA U SITUACIJAMA NASILJA U ŠKOLI

U slučaju nasilja među djecom u školi svi djelatnici škole dužni su:

- odmah prekinuti nasilno ponašanje učenika
- pružiti pomoć i podršku učeniku koji je doživio nasilje
- obavijestiti o događaju razrednika, stručnog suradnika – pedagoga, psihologa ili ravnatelja škole

Posebne dužnosti u sprečavanju i rješavanju situacija s nasiljem proizlaze iz prava i obveza koje određuje opis poslova određenog radnog mjesta.

- **Ravnatelj škole** zadužen je za: upoznavanje s odredbama Protokola i Kućnog reda škole, usklađivanje postojećih akata škole, obavezno sudjelovanje u proceduri kada je u pitanju nasilje među učenicima te nad učenicima od strane djelatnika škole ili osoba van škole, obavještavanje nadležnih službi (Centar za socijalnu skrb, policija, MZOS), praćenje i vrednovanje mjera poduzetih za zaštitu učenika
- **Stručni suradnik škole – pedagog/psiholog** zadužen je za: sudjelovanje u obuci za zaštitu učenika od nasilja i mirnog rješavanja sukoba (učenika, djelatnika škole, roditelja), upoznavanja učenika i roditelja s Kućnim redom škole i Protokolom s ciljem zaštite učenika od nasilja i zlostavljanja, izradu, koordinaciju i realizaciju programa prevencije nasilja u školi, pružanje pomoći i podrške učenicima, roditeljima i profesorima, sudionicima i svjedocima nasilja, obavljanje konzultacija, predlaganje zaštitnih mjera i praćenje učinaka provedenih mjera, suradnju s drugim ustanovama, redovno vođenje evidencije o nasilju u školi, provođenje istraživanja i pisanje izvješća
- **Dežurni nastavnik** je zadužen za: vlastito upoznavanje s odredbama Kućnog reda škole i Protokola, dežurstvo u skladu s rasporedom, uočavanje slučajeva nasilnog ponašanja i trenutno djelovanje, obavještavanje razrednika i stručnog suradnika pedagoga/psihologa
- **Razrednik** je zadužen za: vlastito upoznavanje i upoznavanje učenika s odredbama Kućnog reda škole i ovog Protokola, uočavanje slučajeva nasilnog ponašanja i trenutnu intervenciju, razgovor sa sudionicima nasilnog ponašanja i prikupljanje informacija o nasilnom događaju, informiranje roditelja i razgovor s njima, praćenje učinaka

poduzetih mjera, evidentiranje slučajeva nasilja i vođenje dokumentacije o tome, suradnju sa stručnom službom škole

- **Predmetni nastavnici** su zaduženi za: vlastito upoznavanje s odredbama Kućnog reda škole i Protokola, uočavanje slučajeva nasilnog ponašanja i trenutne intervencije, informiranje razrednika i stručnog suradnika škole o problematičnim ponašanjima učenika
- **Učenici** moraju biti upoznati s odredbama Kućnog reda škole i Protokola i ponašati se u skladu s njima, uočavati slučajeve nasilnog ponašanja, slučajeve nasilnog ponašanja prijaviti razredniku, dežurnom nastavniku ili pedagogu, sudjelovati u mjerama prevencije i zaštite

3. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA MEĐU UČENICIMA

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju među djecom imenovane stručne osobe za koordiniranje aktivnosti vezanih uz problematiku nasilja – stručni suradnici škole i ravnatelj dužni su:

- odmah poduzeti mjere da se zaustavi aktualno nasilno postupanje prema djetetu/djeci, a u slučaju potrebe zatražiti pomoć drugih djelatnika škole ili po potrebi pozvati policiju
- ukoliko je dijete povrijeđeno u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju ili pregled ili se prema okolnostima slučaja može razumno pretpostaviti ili posumnjati da su liječnička intervencija ili pregled potrebni, odmah pozvati službu hitne liječničke pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti zdravlju djeteta, osigurati pratnju djeteta od strane stručne osobe liječniku te sačekati liječnikovu preporuku o daljnjem postupanju i dolazak djetetovih roditelja ili zakonskih zastupnika
- odmah po prijavljenjnom nasilju o tome obavijestiti roditelje djeteta ili zakonske zastupnike te ih upoznati sa svim činjenicama i okolnostima koje su do tada poznate i izvijestiti ih o aktivnostima koje će se poduzeti
- po prijavi, odnosno dojavu nasilja odmah obaviti razgovor s djetetom koje je žrtva nasilja, a u slučaju da je postojala liječnička intervencija, uz dogovor s liječnikom, čim to bude moguće; ovi razgovori s djetetom obavljaju se uvijek u nazočnosti nekog od stručnih suradnika škole, a na način da se postupa posebno brižljivo, poštujući djetetovo dostojanstvo i pružajući mu potporu

- roditeljima ili zakonskim zastupnicima djeteta koje je žrtva vršnjačkog nasilja dati obavijest o mogućim oblicima savjetodavne i stručne pomoći djetetu u odgojno – obrazovnoj ustanovi i izvan nje, a s ciljem potpore i osnaživanja djeteta te ublažavanja traumatskog doživljaja
- obaviti razgovor s drugom djecom ili odraslim osobama koje imaju saznanja o počinjenom nasilnom ponašanju te utvrditi sve okolnosti vezane uz oblik, intenzitet, težinu i vremensko trajanje nasilja
- ukoliko se radi o osobito teškom obliku, intenzitetu ili dužem vremenskom trajanju nasilja, koje može izazvati trauma i kod druge djece koja su svjedočila nasilju, savjetovati se s nadležnom stručnom osobom ili službom radi pomoći djeci, svjedocima nasilja
- što žurnije obaviti razgovor s djetetom koje je počinilo nasilje, ukazati djetetu na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja te ga savjetovati i poticati na promjenu ponašanja, a tijekom razgovora posebno obratiti pozornost na to iznosi li dijete neke okolnosti koje bi ukazivale na to da je dijete žrtva zanemarivanja ili zlostavljanja u svojoj obitelji ili izvan nje, u kojem slučaju će se odmah izvijestiti Centar za socijalnu skrb, a po potrebi ili sumnji na počinjenje kažnjive radnje izvijestiti policiju, a škola će poduzeti sve mjere za pomirenje djece i za stvaranje tolerantnog, prijateljskog ozračja u školi
- pozvati roditelje ili zakonske zastupnike djeteta koje je počinilo nasilje, upoznati ih s događajem, savjetovati ih s ciljem da utječu na promjene takvog ponašanja djetetata te ih pozvati na uključivanje u savjetovanje ili stručnu pomoć unutar škole ili izvan nje (CSS, obiteljska savjetovaništa i slično) i izvijestiti ih o obavezi škole da slučaj prijavi nadležnom Centru za socijalnu skrb, Uredu državne uprave, policiji ili nadležnom državnom odvjetništvu
- poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama te svojim opažanjima načiniti službene bilješke, kao i evidenciju zaštićenih podataka koje će se dostaviti na zahtjev drugim nadležnim tijelima te o događaju izvijestiti Nastavničko vijeće škole.

4. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU OBIČNOG SUKOBNA VRŠNJAKA

U slučaju običnog vršnjačkog sukoba svaki djelatnik škole dužan je:

- odmah prekinuti sukob među djecom
- obavijestiti o sukobu razrednika, stručne suradnike ili ravnatelja škole
- razrednik, stručni suradnik ili ravnatelj će obaviti razgovore sa sukobljenim učenicima
- dogovoriti će s učenicima da se međusobno ispričaju, prihvate rješenje u kojem nitko neće pobijediti, da jedan drugo nadoknade eventualnu štetu
- tražiti od učenika da popune odgovarajući obrazac o događaju
- u slučaju da učenik češće dolazi u takve sukobe s vršnjacima, razrednik i stručni suradnik će pozvati roditelje u školu s ciljem prevladavanja takve situacije i pomoći učeniku
- prema potrebi učenik će biti uključen u dodatni rad (savjetodavni rad, pedagošku i/ili psihološku pomoć) u školi ili izvan škole u dogovoru s roditeljima
- ako učenik učestalo krši pravila, ne poštuje dogovore, ne prihvaća restituciju, škola će primijeniti odgovarajuće pedagoške mjere u skladu s *Pravilnikom o pedagoškim mjerama*
- u slučaju da sve prethodno navedene mjere ne dovedu do poboljšanja ponašanja učenika i u slučaju nesuradnje roditelja škola je dužna o svemu obavijestiti Centar za socijalnu skrb

5. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SAZNANJA ILI SUMNJE NA NASILJE U OBITELJI

U slučaju da neki djelatnik škole dobije informaciju ili ima sumnju da je dijete unutar obitelji izloženo ili svjedoči nasilnom ponašanju nekog člana obitelji ili je zanemareno, taj djelatnik je dužan, u skladu s čl.5 Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 116/03), odmah o tome obavijestiti razrednika, ravnatelja i stručne suradnike škole. Ravnatelj i stručni suradnici su dužni:

- obaviti razgovor s djetetom i tijekom razgovora upoznati dijete s daljnjim postupcima
- odmah pozvati djetetove roditelje na razgovor i upoznati ih sa značajnim saznanjima i informacijama koje djelatnici škole posjeduju – ako je dijete zlostavljao jedan roditelj, upoznati s time drugog roditelja
- upozoriti roditelje na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja i informirati ih o obvezi škole da slučaj prijavi nadležnom Centru za socijalnu skrb i policiji

- ako su roditelji spremni na suradnju, uključiti ih u savjetovanje unutar škole ili im preporučiti odgovarajuće ustanove
- ako je dijete zlostavljano od oba roditelja ili postoji sumnja na takvo zlostavljanje, odmah obavijestiti o tome Centar za socijalnu skrb i postupati dalje u dogovoru s Centrom
- ako roditelji odbijaju suradnju potrebno je odmah o tome informirati Centar za socijalnu skrb
- ako je djetetu potrebna pomoć ili pregled liječnika, s djetetom liječniku idu roditelj (ako je dostupan i ako ne postoji sumnja da je on zlostavljač) ili predstavnik škole, tj. Centra za socijalnu skrb
- tijekom razgovora s djetetom stručni suradnik mora voditi službenu zabilješku koju uz ravnatelja potpisuje stručni suradnik koji je vodio razgovor s djetetom i razrednik ili druga povjerljiva osoba
- surađivati s nadležnim Centrom za socijalnu skrb i djelovati usklađeno u cilju dobrobiti djeteta

6. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA PREMA UČENICIMA U ŠKOLI OD STRANE ODRASLE OSOBE (UČITELJA, RODITELJA, DRUGIH ZAPOSLENIKA ŠKOLE, NEPOZNATIH OSOBA)

U slučaju kad postoji sumnja ili je učenik doživio zlostavljanje od strane odrasle osobe u školi (djelatnika škole, svojeg roditelja ili roditelja drugog učenika, odnosno nepoznate osobe) djelatnik škole je obavezan:

- odmah prekinuti nasilno postupanje prema djetetu
- ako ne uspije prekinuti nasilno ponašanje, pozvati ravnatelja, stručnog suradnika škole ili drugog djelatnika škole kako bi pokušali prekinuti nasilno postupanje prema djetetu i obavijestiti policiju
- ako uspije prekinuti nasilno ponašanje prema djetetu, o događaju odmah obavijestiti ravnatelja ili stručnog suradnika škole
- upozoriti osobu koja vrši nasilje na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja i informirati je o obvezi škole da slučaj prijavi nadležnom Centru za socijalnu skrb, policiji, Uredu državne uprave i MZOS
- o događaju obavijestiti CZSS, policiju, Ured državne uprave i MZOS

- stručni suradnik dužan je obaviti razgovor s djetetom odmah po saznanju o događaju s ciljem pružanja podrške djetetu i sprečavanja dugoročnih posljedica traume te tijekom razgovora s djetetom voditi službene bilješke koje potpisuju stručni suradnik koji vodi razgovor s učenicom, ravnatelj i razrednik ili druga povjerljiva osoba
- nakon što stručni suradnik obavi razgovor s djetetom, ravnatelj, stručni suradnik, razrednik ili član Učiteljskog vijeće trebaju o događaju odmah obavijestiti roditelje djeteta (ili drugog roditelja ako se jedan od roditelja nasilno ponašao u školi prema vlastitom djetetu) i pozvati ih da dijete odvedu kući te ih informirati o eventualnoj potrebi uključivanja djeteta i roditelja u savjetovanje i stručnu pomoć u školi ili izvan škole
- u slučaju ako je dijete ozlijeđeno ili postoji sumnja da bi moglo biti ozlijeđeno, treba ga odvesti liječniku na pregled, pri čemu s njim u pratnji ide roditelj, predstavnik škole ili CZSS

7. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA PREMA DJELATNICIMA ŠKOLE OD STRANE UČENIKA

U slučaju da je djelatnik doživio nasilje ili prijetnju nasiljem od strane učenika škole, on treba o tome izvijestiti ravnatelja ili stručnog suradnika škole koji će:

- razgovarati s učenicom uz nazočnost razrednika i voditi službenu zabilješku o razgovoru
- odmah obavijestiti roditelje učenika te ih upozoriti na neprihvatljivost takvog ponašanja
- prema učenicu poduzeti odgovarajuće pedagoške mjere koje će donijeti Učiteljsko vijeće u skladu s *Pravilnikom o pedagoškim mjerama*
- uključiti učenika u stručni tretman u školi ili u dogovoru s roditeljima u ustanovi van škole
- o događaju obavijestiti CZSS i Ured državne uprave, a po potrebi i policiju
- ako je riječ o prijetnjama nasiljem ili o nasilju u školi, zbog čega je škola uključila i policiju, potrebno je prvo usmneo, a zatim i pismenom bilješkom (na propisanom obrascu) izvijestiti Ured državne uprave i MZOS
- u slučaju da bilo kojem obliku nasilnog ponašanja u prostoru škole svjedoče drugi učenici, a nasilno ponašanje je neuobičajeno rijetko i intenzivno te može rezultirati traumatiziranjem svjedoka, ravnatelj ili stručni suradnik su dužni organizirati stručnu pomoć tim učenicima; dužni su savjetovati se s nadležnom i stručnom osobom, koja ima iskustva u radu s traumatiziranim osobama, o potrebi i načinu pružanja stručne pomoći svjedocima nasilja.

8. POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILNOG PONAŠANJA ODRASLE OSOBE PREMA ODRASLOJ OSOBI U ŠKOLI

U slučaju nasilnog ponašanja odrasle osobe (roditelja učenika, djelatnika škole, nepoznate osobe) prema drugoj odrasloj osobi u školi (roditelju učenika ili djelatniku škole) te u slučaju da postoje informacije da odrasla osoba u prostor škole unosi oružje ili druge predmete koji mogu ugroziti sigurnost osoba i imovine škole, djelatnik škole koji ima takve informacije ili je svjedok događaja dužan je:

- odmah pokušati prekinuti nasilno ponašanje
- upozoriti osobu koja se nasilno ponaša na neprihvatljivost i štetnost nasilnog ponašanja, tj. unošenja opasnih predmeta u školu i zatražiti od nje da napusti prostor škole
- ako osoba ne prihvaća zahtjev, pozvati ravnatelja škole, stručnog suradnika ili drugog djelatnika škole kako bi pokušali prekinuti nasilno ponašanje i obavijestiti policiju
- o događaju obavijestiti policiju, CZSS, Ured državne uprave i MZOS

Škola je obvezna tijekom školske godine putem stručne službe i ravnatelja organizirati radionice za učenike i predavanja za roditelje na temu nasilje, postupanje u slučaju nasilnog ponašanja i mjere sprečavanja nasilja u školi i izvan škole.